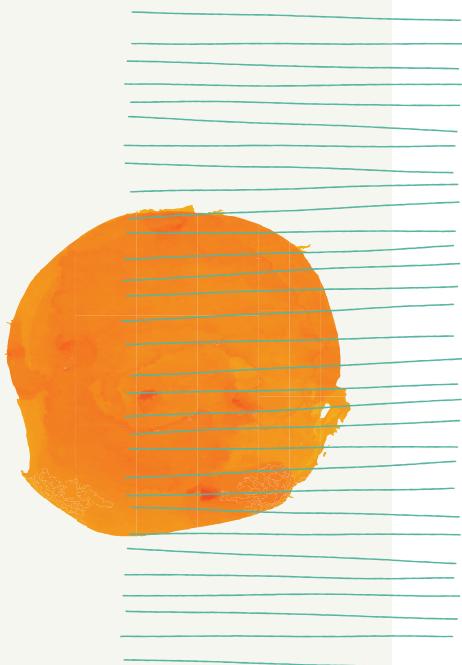
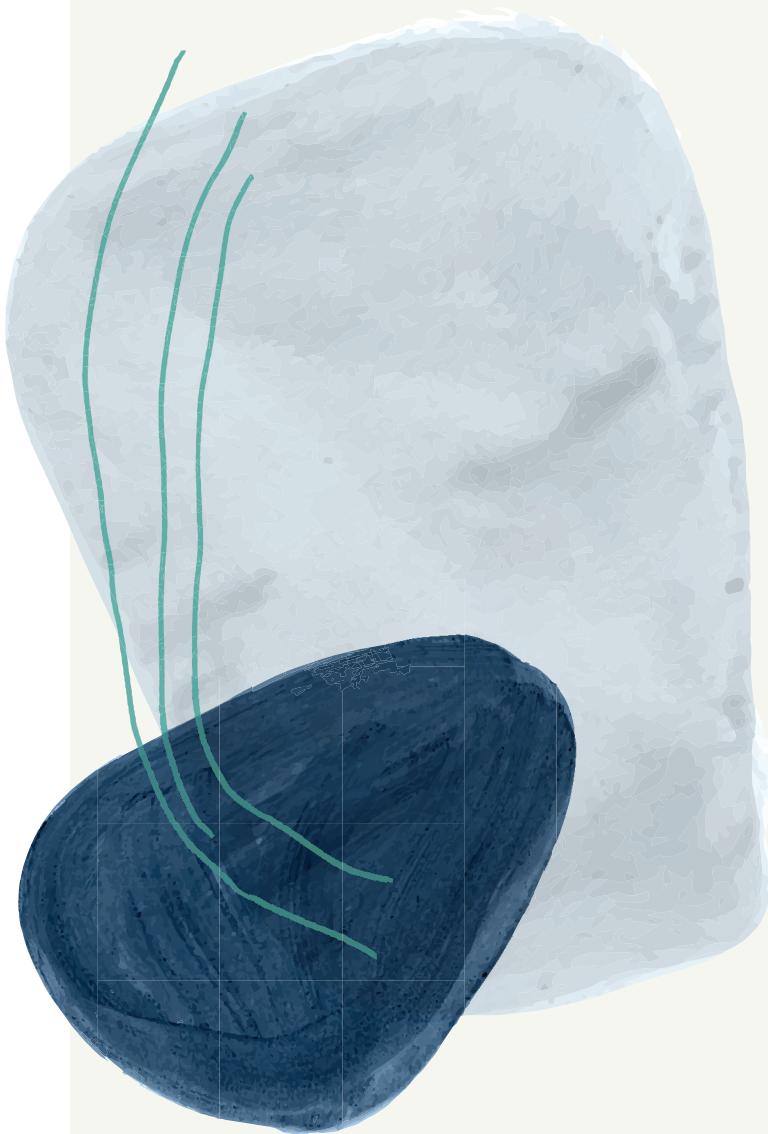

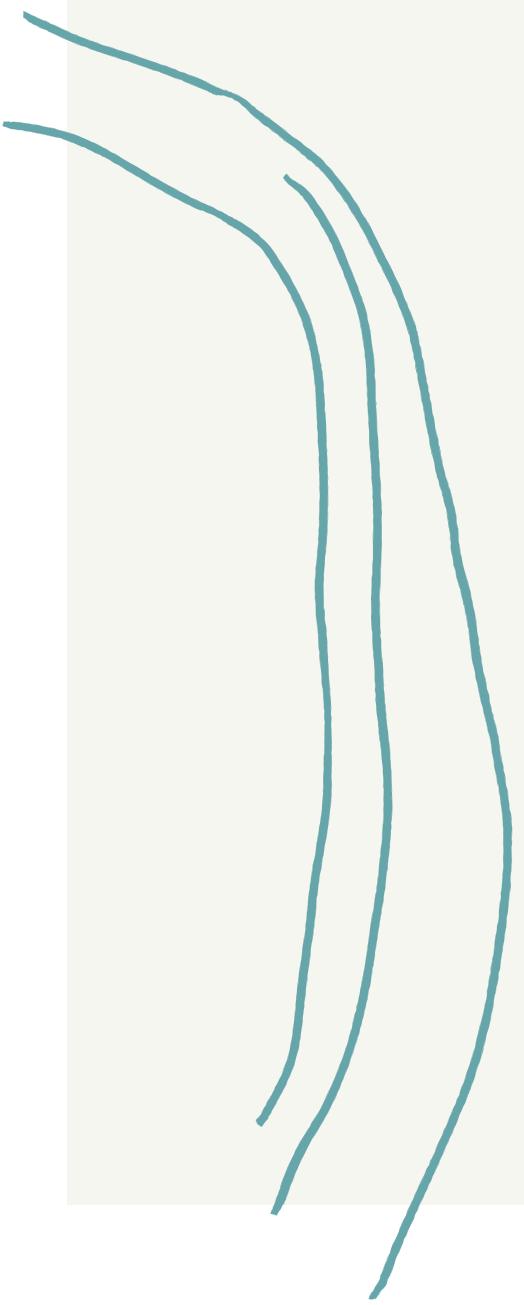
TÜRKİYE'DEKİ
ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE
ZORLA EVLİLİK ÇALIŞMALARINA
GENEL BAKIŞ

MATERYAL ANALİZ RAPORU

TÜRKİYE'DEKİ
ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE
ZORLA EVLİLİK ÇALIŞMALARINA
GENEL BAKIŞ

MATERYAL ANALİZ RAPORU

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından, İsviçre Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) sağladığı fon desteği ile yürütülen **Çocuk Yaşıta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı**, kadınların ve çocukların korunmasını sağlayan ulusal mekanizmaların güçlendirilmesi ile çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere son vermeye yönelik olumlu sosyal normların desteklenmesi amacıyla hem önleme hem de müdahale faaliyetlerini, çok sektörlü ve bütüncül bir yaklaşımla sürdürüyor. Program kapsamında birincil hedefi çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik yerel kurumsal kapasitenin güçlenmesini desteklemek olan UNFPA, 1971 yılından bugüne Türkiye'de, anne ve çocuk sağlığının teşvikisi, üreme sağlığı ve haklarını iyileştirme, toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi, kadınlara yönelik şiddetle mücadele ve insanı yardım alanlarında çalışmalar yürütüyor. UNFPA her gebeliğin istenilen gebelik olduğu, her doğumun güvenli gerçekleştiği ve her gencin potansiyelinin tamamını kullanabildiği daha eşit ve güvenli bir dünya için çalışıyor.

Raporu Hazırlayan
Zehra Tosun
YAYINA KATKIDA
BULUNANLAR
(UNFPA – ALFABETIK SIRAYLA)

Cansu Oba Erdoğan,
Emine Kuzutürk Savaş,
Gökhan Yıldırım Kayaya,
Meltem Ağduk, Tuna Çakmur,
Zeynep Başarankut Kan

Tarih: Kasım 2020

© Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Bu yayının tüm hakları Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'na (UNFPA) aittir. UNFPA'in yazılı izni alınmadan kısmen veya tamamen kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kaynak göstermek şartıyla alıntı yapılabilir.

UNFPA,
Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

Turan Güneş Bulvarı No: 180
Park Oran Ofis E Blok Kat: 12
No: 37-38-39

Oran-Çankaya/Ankara – Türkiye

<https://turkey.unfpa.org/en>

Çocuk Yaşıta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı, İsviçre Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) finansal desteğiyle yürütülmektedir. Bu içerik herhangi bir biçimde İsviçre Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) görüşlerini yansıtmamaktadır.

YAPIM
MYRA / www.myra.com.tr

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	4
1. YÖNETİCİ ÖZETİ	5
2. ÇALIŞMANIN AMACI VE YÖNTEMİ	9
3. ÇALIŞMANIN BULGULARI	11
4. MATERİYALLERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER	14
Eylem Planları	14
Eğitim ve Bilgilendirme Materyalleri	22
Raporlar	37
Rehberler	38
Afiş, Broşür ve Filmler	38
Akademik Çalışmalar	41
5. SONUÇ	42

KISALTMALAR

AÇEV	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi
ÇYEZE	Çocuk Yaşıta, Erken ve Zorla Evlilikler
ICC	Uluslararası Çocuk Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
İKGV	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
KİHEP	Kadının İnsan Hakları Eğitimi Programı
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
SGDD	Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UN WOMEN	Birleşmiş Milletler Kadın Birimi
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YAKA-KOOP	Yaşam Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu çalışma, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), tarafından, Çocuk Yaşa, Erken ve Zorla Evliliklerin (ÇYEZE) Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı (bundan sonra Ortak Program olarak ifade edilecektir) kapsamında, 2018 yılında gerçekleştirılmıştır.

Çalışmanın amacı, Ortak Program kapsamında yürütülecek kapasite güçlendirme çalışmalarının ve üretilerek materyallerin, alandaki mevcut birikim üzerine inşa edilmesini sağlamaktır.

Çalışma kapsamında çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere ilişkin Türkiye'de üretilen ve kullanılmakta olan materyaller incelenmiştir. Ayrıca, BM ajansları, alanda çalışan kilit kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve uzmanlar ile görüşmeler yapılarak, Ortak Program kapsamında yürütülecek kapasite güçlendirme çalışmalarına ve hazırlanacak materyallere ilişkin görüşleri alınmıştır.

Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere ilişkin rehberler, eğitim materyalleri, raporlar, kitaplar, akademik yayınlar, araştırmalar, broşürler, afişler, eylem planları, filmler, radyo spotları ve diğer materyaller birer referans

numarası verilerek listelenmiş ve dosyalanmıştır. Bu materyal havuzu, bu çalışmayı takip eden süreçte UNFPA ekibi tarafından genişletilmiş, bir web portalında¹ çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesi için çalışan kurum ve kişilerin kullanımına sunulmuştur. Çocuk Yaşa, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı kapsamında, ÇYEZE ile ilgili Türkiye'de üretilmiş ve/veya kullanılmakta olan materyallerin derlendiği portal, alanda faaliyet gösteren öğrencilerin, akademisyenlerin, gönüllülerin, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kuruluşlarının ve diğer tüm ilgililerin gerçekleştirecekleri çalışmalar için destekleyici bir nitelik taşımaktadır.

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler konusunda Türkiye'de üretilmiş veya kullanılmakta olan materyallerin değerlendirildiği bu raporun, Ortak Program çerçevesinde gerçekleştirilecek çalışmalar için yol gösterici olması beklenmektedir.

Raporun girişinde çalışmanın amacı ve yöntemi aktarılmakta, ardından genel bulgulara yer verilmektedir.

1 cocukyastaevlilikgeson.org

Genel bulguları takiben; eylem planları, eğitim ve bilgilendirme materyalleri, raporlar, rehberler, afişler, broşürler, kısa filmler, akademik çalışmalar ve diğer materyaller değerlendirilmektedir. Her bir başlıkta mevcut materyaller hakkında özet bilgiler sunulmakta, iyi uygulama örnekleri aktarılmakta ve ilgili başlıkta Ortak Programın katkı sağlayabileceği alanlar hakkında önerilere yer verilmektedir.

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen materyal incelemelerinin ve yüz yüze görüşmelerin temel bulguları şöyle özetlenebilir:

- Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler sıklıkla birbirinin yerine kullanılan kavamlardır. Her birinin anlamının, farkının ve önemini vurgulanmasına ihtiyaç vardır. Zorla evlilikler, bunlar içerisinde en az ele alınan sorundur.
- ÇYEZE konusunda en eski, istikrarlı ve kapsamlı çalışmalar kadın örgütleri tarafından yürütülmüştür. Bunu BM ajansları, uluslararası kuruluşlar ve çocuk örgütleri takip etmektedir. Diğer kuruluşlar tarafından, konu daha çok çocuğa yönelik şiddet, çocuk koruma, çocuk ihmali ve istismarı, kadına yönelik şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, adölesan gebelikleri gibi konular bağlamında değerlendirilmektedir.
- Romanların, uluslararası koruma ve geçici koruma altında olanların, engellilerin, LGBTİ'lerin ve mevsimlik tarım işçilerinin bu alanda en hassas gruplar oldukları görülmektedir.
- ÇYEZE konusunda çok sayıda yaygın yanlış inanış bulunmaktadır ("evlilik çocukları korumanın bir yoludur", "çocuk yaşta evlilik kültürel bir sorundur" gibi).
- Görüşülen kişiler, ÇYEZE eğitimlerinde çocukluk kadar ergenlik hakkında da bilgilendirme yapılmasının önemli olduğunu, ergenliğin yetişkinlik olarak algılanabildiğini ifade etmiştir.
- Çok boyutlu bir sorun olan ÇYEZE, tüm boyutlarıyla, bütüncül bir yaklaşımla ele alınmamaktadır.
- İlgili çok sayıda çalışmada (rapor, eylem planı, eğitim materyali) ÇYEZE **kısaca** **değinilen** bir konudur.
- Çocuk koruma sistemi güçlendirilmediği sürece gerçekleştirilen farkındalık çalışmalarının etkili olmayacağı görüşülen kişiler tarafından sıkılıkla ifade edilen bir konu olmuştur.

- Hizmet sağlayıcıların konuya ilişkin farkındalıkta çok; beceri kazanmaya, iş akışlarına, önergelere, rehberlere ihtiyacı bulunmaktadır.
- ÇYEZE konusundaki en etkili çalışmaların Sivil Toplum Kuruluşları (STK) tarafından yürütülen, yerel, toplum temelli, ilgili tüm tarafları kapsayan, erkekleri ve kanaat önderlerini dahil eden ve süreklilik arzeden çalışmalar olduğu görülmektedir.
- ÇYEZE ve ilgili konularda yürütülen projelerde kapasite geliştirme çalışmalarının ardından yürütülen destekleyici çalışmaların son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Kapasite geliştirme çalışmalarının program süresince sürekliliğinin sağlanması önemlidir.
- Doğrudan ÇYEZE konusuna odaklanan çalışmalar kadar; sivil toplumun güçlenmesi, kadının güçlenmesi, çocuk koruma sisteminin güçlendirilmesi, çocuk ve kadın katılımı, sivil izleme gibi destekleyici konularda çalışmalar sürdürmek önemli görünmektedir. Özellikle eylem planlarının farkındalık yaratmanın ötesine geçen müdahaleleri içermesi gereklidir. Eylem planlarının hazırlanması kadar koordinasyonu ve izlenmesi için de iller özelinde stratejiler geliştirilmelidir.
- Özellikle Roman topluluklarda ve uluslararası ve geçici koruma statüsündeki çocuklar arasında evlendirilen oğlan çocukların oranının da yüksek olduğu görülmektedir. ÇYEZE alanında yapılacak çalışmalarda bu durumun göz önünde bulundurulması önemli görülmektedir.
- ÇYEZE'nin sadece kadın ve çocuk örgütlerinin değil; tıp, sosyal hizmetler, eğitim, adalet gibi alanlarda faaliyet gösteren meslek örgütleri ile gençlik ve insan hakları örgütlerinin gündemine de dahil edilmesi önemli görülmektedir.
- Topluma ve hizmet sağlayıcılara yönelik eğitim içeriklerinin ve yöntemlerinin yaş, cinsiyet, dil, hassas gruplar, hizmet sağlayıcının alanı vb. bakımından çeşitlendirilmesi gereklidir.
- Kapasite güçlendirme eğitimlerinin izlenmesi, değerlendirilmesi ve süpervizyonuna ilişkin araç ve yöntemlerin tanımlanması gereklidir.

- Çalışmalarda ÇYEZE'nin ruh sağlığına etkilerinin, en az cinsel sağlık ve üreme sağlığı konuları kadar önemsenmesi gerekiği görülmektedir.
- İyi uygulamaların daha görünür kilinması ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- ÇYEZE ile mücadelede yerel yönetimlerin daha aktif rol alması sağlanmalıdır.
- ÇYEZE konusunda son yıllarda gerçekleştirilen akademik çalışmaların güncel veri ve bilgi sağladığı görülmektedir. Bu çalışmaların artırılması ve ilgili akademisyenlerin çalışmalarının desteklenmesine yönelik faaliyetlerin yararlı olacağı görülmektedir.
- Özellikle gençlere yönelik farkındalık çalışmalarında dijital platformlara ağırlık verilmesi yararlı olacaktır.

2. ÇALIŞMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu rapor; Çocuk Yaşa, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine İlişkin **Birleşmiş Milletler Ortak Programı** kapsamında hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı, çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere ilişkin Türkiye'de kullanılmakta olan materyallerin taraması ve değerlendirilmesi yoluyla Ortak Program çerçevesinde yürütülecek çalışmalara katkı sağlamaktır.

Birleşmiş Milletler (BM) ajansları, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve bu alanda çalışan uzmanlar aracılığı ile başta eğitim materyalleri, savunuculuk materyalleri, iletişim materyalleri, eylem planları, standart operasyon prosedürleri olmak üzere Türkiye'de üretilmiş veya kullanılmakta olan tüm materyaller çalışmaya dahil edilmiştir.

Internet taraması: Çalışmanın ilk aşamasında kapsamlı bir internet taraması yapılmıştır. Taramada; çocuk yaşta evlilik, erken yaşta evlilik, zorla evlilik gibi temel anahtar kavramların yanı sıra çocuk gelin, çocuk evliliği, adölesan sağlığı, çocuk koruma, çocuğa karşı şiddet, çocuk ihmali ve istismarı, kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, adölesan sağlığı, ergen gebeliği

gibi kavramlar da kullanılmıştır. Bu taramada; konuya ilgili eğitimler, üretilen yayınlar, bu alanda çalışan kuruluşlar ve uzmanlara dair bilgi edinilmiştir. Bunun yanı sıra ilgili kurum ve kuruluşlara ilişkin bir harita oluşturulmuştur.

Görüşme listesinin oluşturulması: UNFPA Türkiye ofisinin önerileri ve internet taraması sonuçları çerçevesinde bir görüşme listesi oluşturulmuştur. Bu liste; BM ajansları, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, üniversiteler, belediyeler ile bağımsız uzmanları kapsamıştır.

Elektronik posta yol ile bilgi talebi: Görüşme listesinde yer alan 60 sivil toplum kuruluşuna, uzmana ve belediyeye e-posta gönderilerek kendileri veya birlikte çalıştıkları kuruluşlar tarafından üretilen materyallere dair bilgi talebinde bulunulmuştur.

Telefon görüşmeleri ile bilgi talebi: Konuya ilişkili kuruluşların ilgili temsilcileri ile telefon görüşmesi gerçekleştirilmiş ve mevcut materyaller hakkında bilgi edinilmiştir.

Yüz yüze görüşmeler: İstanbul, Ankara, İzmir ve Gaziantep'te kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, BM ajansları ve uzmanlarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında ulaşılan dijital materyaller, bir referans numarası verilerek dijital ortamda² kaydedilmiştir. Dijital olmayan materyaller ise yine referans numarası verilerek kapak fotoğrafları ile dijital ortamda kaydedilmiştir. Materyaller, bir excel dosyasında referans numarası, yıl, ad, kuruluş, tema, açıklama ve programa katkısı başlıklı sütunlarda listelenmiştir. Ayrıca çalışma süresince ulaşılan materyallerin takibini kolaylaştırmak üzere her materyale bir referans numarası verilerek materyalin türüne göre dosyalanmıştır.

Materyaller şu şekilde kodlanmıştır:

**Materyalin Materyalin Türü –
Materyal Numarası**

Listelenen materyaller, içerikleri bakımından 3'lü skalada önceliklendirilmiştir. Buna göre:

1: Doğrudan ÇYEZE konusunda üretilmiş materyaller ile BM ajansları tarafından üretilmiş ÇYEZE ile ilgili konuları içeren materyaller.

2: Çeşitli konularda (toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk koruma gibi) hazırlanmış, ÇYEZE'ye degenen materyaller.

2 Materyal veritabanına cocukyastaevlilikgeson.org adresinden ulaşılabilir.

3: ÇYEZE'ye degenmeyen ancak ÇYEZE konusunda yapılacak çalışmaları destekleyecek materyaller (izleme ve değerlendirme çalışmalarına ilişkin materyaller, kadın danışma merkezi işleyiş yönergesi gibi).

Materyal Kodları

- Film (FLM)
- Rehber (RHB)
- Kitap/kitapçık (KTP)
- Yönerge (YÖN)
- İş Akış Şeması (SMA)
- Broşür (BRS)
- Afiş (AFS)
- Eğitim Kiti (KIT)
- Eğitim Materyalleri (EGT)
- Slayt (SLT)
- Araştırma (ARS)
- Makale (MKL)
- İstatistik (IST)
- Standart Uygulama Yönergesi (SOP)
- Eylem Planı (EYP)
- Rapor (RPR)
- Strateji belgesi (STR)
- Literatür Taraması (LTR)
- Bildiri (BLD)
- Dergi (DRG)
- Politika Dökümanı (PLT)
- Radyo Spotu (SPT)

3. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Çalışma her ne kadar çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler konusunda Türkiye'de kullanılmakta olan materyallerin incelenmesine odaklılsa da bu rapor konuya ilgili önemli bilgileri ve önerileri içeren daha geniş bir çerçevede hazırlanmıştır. Ulaşılan materyaller; görüşülen uzman ve yetkililerin deneyimleri, önerileri ve tespit edilen iyi uygulamalar bağlamında değerlendirilmiştir.

Materyal incelemelerinde, birbirinden farklı olan “çocuk yaşta evlilik” “erken yaşta evlilik” ve “zorla evlilik” kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı ve çoğu zaman karıştırılabildiği görülmektedir.

Erken yaşta evlilik kavramı, çocuk yaşta evlilikleri kapsıyor olsa da sıklıkla sadece çocuk yaşta evlilikler için kullanılmaktadır. Bunun iki önemli sonucu vardır. İlki 18 yaşın üzerinde olan; ancak ruhsal, zihinsel ya da fiziksel olarak evliliğe hazır

olmayan kişilerin evlendirilmesi konusunun gözden kaçması, buna ilişkin müdahalelerin eksik kalmasıdır. İkincisi ise çocuk yaşta evliliklere erken yaşta evlilik diyerek meselenin son derece hayatı bir boyutu olan “çocuğun” ve “çocuk istismarının” görünmez kılınmasıdır. Bu nedenle materyallerin isimleri dikkate alındığında erken yaşta evlilikler konusunda çok sayıda çalışma mevcutmuş gibi görünse de bu çalışmaların çocuk yaşta evliliklere dair olduğu; erken ve zorla evlilikler konusunda sınırlı sayıda çalışmanın gerçekleştirildiği ve az sayıda materyal üretildiği görülmektedir.

Zorla evlilikler konusuna ilişkin çalışmalar ise daha çok kadına yönelik şiddetle mücadele eden kadın örgütlerinin gündeminde konuya ilgili istatistiklerle sınırlı kalmıştır. IOM tarafından üretilen materyallerde insan ticareti ve zorla evlilikler ilişkisi ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra LGBTİ örgütleri ile Kırmızı Şemsiye gibi cinsel sağlık, insan hakları ve seks işçilerinin hakları alanında çalışan örgütlerin raporlarında veya açıklamalarında yer almaktadır. Zorla evlilikler konusu ayrıca Türkiye'den evlilik yoluyla göçün yaygın olduğu Almanya, Avusturya gibi Avrupa ülkelerinden sivil toplum kuruluşlarının gündemindedir.

Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin ana başlık olduğu çalışma sayısı da azdır. Konunun tıp alanında üreme sağlığı ve cinsel sağlık, üreme hakları ve cinsel haklar, adölesan sağlığı, adölesan gebeliği; sosyal bilimlerde çocuk istismarı, çocuğun cinsel istismarı, cinsel şiddet; hukuk alanında mağdur hakları, çocuğun cinsel istismarı; bunun dışında da çocuk hakları, çocuk koruma, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, çocuğa karşı şiddet, göç, insan ticareti, çocuğun cinsel sömürüsü, çocuğun adalete erişimi, hassas gruplar gibi konular bağlamında ele alındığı görülmektedir.

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler konusunda yapılacak çalışmalarda konunun sebepleri, sonuçları ve çözümleriyle çok boyutlu olarak ele alınması ihtiyacı olduğu görülmektedir.

ÇYEZE çok katmanlı bir sorun olmasına rağmen incelenen materyallerde sorunun genellikle fiziksel sağlık, suç, istismar gibi bir tek boyutuna odaklanıldığı görülmektedir. ÇYEZE'nin çocuk ve kadın haklarının ihlali çerçevesinde, mültecilik, insan ticareti gibi konularla ilişkili olarak, bireysel ve toplumsal sonuçları ile birlikte çok boyutlu ele alınmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Ayrıca konunun mülteciler, Roman topluluklar ve mevsimlik tarım işçilerinin özgül sorunları bağlamında daha fazla ele alınmasına ihtiyaç vardır. Ortak Programın sağlayabileceği temel katkılardan biri, geliştirilecek materyallerde bu konunun çok boyutlu olarak ele alınması olacaktır. BM ajanslarının her birinin sahip olduğu birikim bu bütüncül bakış açısını sağlayacak potansiyeli barındırmaktadır.

**Konunun sektörde bazda da
bütüncül bir yaklaşımıla ele
alınmasında problemler olduğu
görülmektedir.**

Sağlık sektöründe özellikle ÇYEZE konusunun ayrı bir başlıkta ele alındığı az sayıda çalışma bulunmamaktadır. ÇYEZE'nin üreme sağlığı, cinsel sağlık, anne ölümleri, adölesan gebeliği, halk sağlığı gibi konular çerçevesinde ele alınması

kuşkusuz bu soruna ilişkin farkındalık yaratılmasına katkı sağlamıştır; ancak meselenin sağlık açısından tüm yönleri ile ele alınması açısından yeterli gözükmektedir. Konunun kadın, anne, çocuk, ergen sağlığı şeklinde birbirinden bağımsız şekilde ele alındığı görüşmelerde ifade edilmiştir.

Aile Sağlığı Merkezlerinde (ASM) çalışan hekimlerin başvuru yoğunluğu sebebiyle gerekli eğitimlere katılmamıyor olması, minimum gereklilikler ve performans izleme kriterleri arasında bu konunun yer almıyor olması, ÇYEZE ile ilgili önleyici çalışmalarla, sağlık çalışanlarının desteğini ve katılımı azaltıcı bir etkisi olduğu belirtilmiştir.

ÇYEZE konusunda kapsamlı ve sürekli çalışmaların ağırlıklı olarak kadın ve çocuk hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Görüşmelerde bu konudaki mücadelenin diğer alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri tarafından da sahiplenmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

İncelenen materyallerde ÇYEZE konusunun kadın örgütleri tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele bağlamında, çocuk hakları ve insan hakları alanında

çalışan sivil toplum örgütleri tarafından ise daha çok çocuğa yönelik şiddet veya çocuk istismarı bağlamında ele alındığı görülmektedir.

Bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin savunuculuk çalışmalarının etkinliğinin artırılması için hem finansal hem de kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sivil toplum örgütlerinin ulusal ve yerel eylem planları başta olmak üzere ilgili tüm süreç ve mekanizmalara katılımının daha etkili ve sürdürülebilir mücadele için elzem olduğu belirtilmiştir.

Bu konuda önemli gelişmelerden biri de yerel yönetimlerin son yıllarda konuya ilgisinin artması, buna ilişkin iyi örneklerin çoğalmasıdır. UNICEF işbirliğinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Antalya Muratpaşa Belediyesinin konuya ilgili çalışmaları bulunduğu görülmüştür.

ÇYEZE konusunda akademik çalışmaların son yıllarda dikkate değer ölçüde arttığı görülmektedir.

4. MATERİYALLERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

EYLEM PLANLARI

ÇYEZE'ye ilişkin mevcut eylem planlarını iki başlıkta sınıflandırmak mümkündür:

1. Doğrudan ÇYEZE'ye ilişkin eylem planları
2. ÇYEZE ile mücadeleyi destekleyen ve ilgili müdahaleleri içeren kadına yönelik şiddetin önlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, çocuk koruma ve çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi gibi ilgili alanlarda geliştirilmiş eylem planları

Doğrudan ÇYEZE konusunda geliştirilmiş ilk ulusal plan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından hazırlanan "Erken Yaşa ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı"dır. 2018-2023 yıllarını kapsayan planın tamamlandığı; ancak onay süreci tamamlanmadığı için uygulamaya geçmediği bildirilmiştir.

KSGM tarafından hazırlanan 2016-2020 Ulusal Eylem Planı'nda da erken yaşta evlilikler

konusunda ulusal düzeyde çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca hizmet sağlayıcılara yönelik eğitim konuları arasında erken yaşta evlilikler de sayılmıştır.

KSGM tarafından yürütülen "Aile İçi Şiddetle Mücadele" Projesi kapsamında da 26 ilde (Adana, Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, İstanbul, İzmir, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin, Nevşehir, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon ve Van) yerel eylem planları oluşturulmuş, bu planlar Valilikler tarafından onaylanmıştır. Çok sayıda ilin eylem planında erken yaşta evlilikler konusunda kamu personeline yönelik eğitim verilmesi bir faaliyet olarak yer almıştır. ASPB ayrıca 81 ilde il komisyonlarında erken yaşta evlilikler hakkında sunum yapılmasını sağlamıştır.

“Çocuklar için Adalet” Projesi kapsamında Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Adalet Akademisi ve UNICEF Türkiye tarafından Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon ve Strateji Belgesi ve Uygulama Planları (2014-2019) hazırlanmıştır. 10 stratejik amacı içeren planda doğrudan ÇYEZE konusu ele alınmasa da erken risk tespiti, çocuk korumaya ilişkin önleyici çalışmalar, çocuk koruma hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gibi ÇYEZE'in ortadan kaldırılması ve önlenmesi ile ilgili faaliyetlere yer verilmiştir. Planın uygulanması konusunda Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağrı da bir çağrı metni yayılmıştır.

Yerel eylem planları açısından iki önemli örnek UNFPA ve UNDP tarafından yürütülen Kadın Dostu Kentler Programı'nın çalışmaları sonucunda Nevşehir ve Samsun'da üretilen yerel eşitlik eylem planlarıdır. Nevşehir Valiliği koordinasyonunda hazırlanan Yerel Eşitlik Strateji Planında erken yaşta evliliklerin önlenmesi bir hedef olarak tanımlanmış, planda bu hedef doğrultusunda yapılacak çalışmalara yer verilmiştir. Nevşehir Yerel Eşitlik Strateji Planı'nın bir katkısı da Valilik tarafından planın uygulanmasını sağlamak üzere

ilgili kurullara iletilen yazıdır. Samsun Valiliği ise Yerel Eşitlik Eylem Planına ek “Erken Yaşa Evliliklerin Önlenmesi Eylem Planı”nı hazırlamıştır. Erken yaşta evlilikler özelinde hazırlanan bu ek planda 3 stratejik hedef doğrultusunda faaliyetlere yer verilmiştir.

Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesine ilişkin bir diğer önemli yerel çalışma ise Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından UNICEF ortaklığında gerçekleştirilmiştir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından erken yaşta evlilikler konusunda geliştirilen çalışma planı 5 stratejik hedef doğrultusunda tanımlanmış faaliyetleri içermektedir.

UNICEF tarafından 2017 yılında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Çalışma Planı deneyimi çerçevesinde daha kapsamlı bir plan geliştirme çalışması gerçekleştirilmiştir. Taslak planda 4 hedef doğrultusunda tanımlanmış çok sayıda faaliyet yer almaktadır.

UNHCR İstanbul Ofisi ve İstanbul Valiliği'nin ÇYEZE konusunda bir eylem planı hazırlığı içinde oldukları bildirilmiştir.

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde Ortak Program tarafından hazırlanan yerel eylem planlarına yön verecek görüşler söyledir:

Görüşmelerde ifade edilen en önemli eksiklik farklı alanlarda çalışan hizmet sağlayıcılara yönelik yönerge ve iş akışlarının bulunmamasıdır. Özellikle sahada çalışma yürüten görevlilerin ÇYEZE olayları ile karşılaşlığında nasıl bir yol izleyeceği konusunda daha somut ve detaylı bilgiye ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Yönlendirme konusunda en temel sorunun 15 yaş üstü çocuklar için söz konusu olduğu belirtilmiştir. 15 yaş altındaki çocukların polise, adli mercilere veya sosyal hizmet kuruluşlarına bildirildiği; ancak 15 yaş üstünün bildirilmediği ifade edilmiştir. Ayrıca uluslararası koruma ve geçici koruma altındaki çocukların evlendirilmesinin de “kültürel” bir mesele olarak normalleştirilmesinin bildirime ilişkin temel sorunlardan biri olduğu söylenmiştir.

Sağlık alanında koruma ve önlemeye yönelik çalışmaların eksik olduğu ve bu çalışmalara odaklanması gerektiği belirtilmiştir.

Eylem planında kadının güçlenmesine yönelik çalışmalara özel önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kadınların güçlenmesi çalışmaları; kadınların hakları konusunda bilinçlenmesi, başvuracakları kurumları bilmeleri, sosyal ağlarının genişlemesi, ekonomik hayatı katılımlarının desteklenmesi, kişisel potansiyel ve yeteneklerini geliştirerek kullanabilmelerini içeren tüm çalışmaları kapsamaktadır. Bunu sağlamak üzere ilgili mekanizmaların kapasitesinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Çocuk, genç katılımı ve güçlenmesi de aynı şekilde eylem planlarında yer alması gerekli konulardandır.

Uygulama Örneği

UN Women ve ILO ortaklığında yürütülen çoğunluğunu Suriyeli ve Afgan kadınların oluşturduğu SADA isimli merkezde kadınlara yönelik mesleki kurslar düzenlenmektedir. Bu kurslara katılan kadınlara iş yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliği konulu seminerler düzenli olarak gerçekleştirilmektedir.

Kadının güçlenmesi konusunda özellikle uluslararası koruma ve geçici koruma statüsündeki kadınlarla yapılan çalışmalar dikkat çekicidir. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) psikoloğu tarafından kadınlarla bir yıl süren toplantılar sonrasında Suriyeli kadınlardan oluşan kadın komitesi, aldığı çeşitli eğitimlerin ardından Suriyeli kadınlara yönelik eğitimlerde ve çalışmalarda aktif rol almıştır. Yaş, medeni durum gibi özellikler bakımından heterojen olduğu belirtilen grubun bir tüzük hazırladığı, logo tasarladığı bilgisi verilmiştir. Bir dergi çıkarma hazırlığında olan kadın komitesinin dergisinin ilk sayısının ÇYEZE konusunda olacağı belirtilmiştir.

Benzer bir çalışma İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) tarafından gerçekleştirılmıştır. Bir psikolog kolaylaştırıcılığında grup çalışmalarına katılan kadınlar önce bir masal kitabı daha sonra da bir müzik CD'si çıkarmıştır. İKGV'nin bu alana sağladığı en dikkat çekici katkılardan biri de benzer grup çalışmalarını erkekler için gerçekleştirmiş olmasıdır. Bunun yanı sıra İKGV, SGDD ve Mavi Kalem Derneği tarafından oluşturulan kız ve oğlan çocuklar için dayanışma grupları da dikkat çeken örneklerdir.

ÇYEZE konusunda kapsamlı, sürekli ve sonuç alan çalışmaların önemli bir bölümünün Uçan Süpürge, Yaşam Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi (YAKA-KOOP), Muş Kadın Çatısı, KAMER Vakfı ve İzmir Kadın Kuruluşları Birliği gibi kadın örgütleri tarafından gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Doğrudan ÇYEZE konusunda olmasa da çocuk haklarının korunması ve uygulamaların izlenmesi konusunda çocuk örgütlerinin ve kurdukları ağların önemli katkıları vardır. Bu sebeple, ÇYEZE ile mücadeleye yönelik çalışmaların hayatı geçmesi ve izlenmesi konusunda sivil toplumun sürece dahil edilmesi elzemdir. Ancak

sadece sürece dahil etmek değil, sivil toplumun bu alanda çalışma yapmasını mümkün kılmak için fon kaynaklarına erişim, izleme, danışmanlık, eğitim vb. alanlarda kapasitelerinin güçlendirilmesi de gereklidir. Görüşmelerde ÇYEZE konusunda yapılan çalışmaların uzun soluklu olduğu, bu çalışmaların en az 3 yıl fonlanması gerektiği belirtilmiştir.

Uygulama Örneği

STK'lar tarafından ÇYEZE konusunda gerçekleştirilen çalışmaların önemli bir bölümü Sabancı Vakfı hibe programı desteği ile hayat geçmiştir.

ÇYEZE veya ilgili konularda hazırlanan eylem planlarının geliştirilme sürecinde kadınların, çocukların ve sivil toplumun katılımının sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Geliştirilecek planlara kadın, çocuk ve STK katılımını dikkate alan yöntemler geliştirilmesi gerekliliğinden meydana gelen risklerin tespiti, koruma altındaki kadın ve çocukların sürece dahil edilmesi önemlidir. Katılımın bir aracı ihtiyaç analizi çalışmaları olabilir.

Risk altındaki çocukların tespiti, korunması ve güçlendirilmesi de önemli bir diğer gündem

maddesi olarak görülmektedir. Risk altındaki çocukların tespiti, korunması ve güçlendirilmesi, çocukların içiń şiddet hattı, çocuk danışma merkezi gibi uzmanlaşmış hizmetlerin geliştirilmesi, eylem planının odaklanabilecegi alanlar olarak sıralanmıştır. Çocuk koruma sisteminin güçlendirilmesinin hem yapılacak farkındalık çalışmaları hem de hizmet sağlayıcılara yönelik çalışmalar açısından bir ön koşul olduğu ifade edilmiştir.

Bu konuda UNICEF'in Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile işbirliği halinde geliştirdiği, okullarda erken risk tespiti ve müdahalesine ilişkin erken uyarı modelinin yaygınlaştırılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Şiddete maruz bırakılanlara yönelik uzmanlaşmış hizmetler konusunda çocuklara yönelik hizmetlere kıyasla kadınlar için daha fazla yol kat edilmiştir. Çocuklara yönelik destek faaliyetleri kadın veya aile odaklı çalışan merkezler tarafından sunulmaktadır. Çocuklar için şiddet hattı, çocuk danışma merkezi gibi uzmanlaşmış hizmetlerin geliştirilmesi, eylem planının odaklanacağı alanlardan biri olabilir. Bu mevcut olanların güçlendirilmesi ve yeni modellerin geliştirilmesi çerçevesinde düşünülebilir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin halen devam etmemekle birlikte çocuklar için şiddet hattı ve çocuk merkezi deneyimi bulunmaktadır. Bu deneyimle yazılı hale getirilerek yaygınlaşması sağlanabilir.

Uygulama Örneği

Üniversite hastanelerinde kurulan çocuk koruma merkezleri, çocuklara yönelik cinsel istismar ve diğer adli konulara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Çocuk Koruma Merkezlerinin kuruluşu ve işleyişine ilişkin bir rehber basılmıştır. Bu iyi uygulamanın daha da güçlendirilmesi için Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezinde çocukların rehabilitasyonuna yönelik İstanbul Kalkınma ajansının desteği ile yeniden yapılanma sürecine girilmiştir. Merkez yetkilisi, bu alanda çalışan hekimlere olgu sunumu yöntemi ile eğitim verilmesinin etkili olacağı belirtmiştir.

Eylem planlarında kilit paydaş olan üniversiteler ise hem araştırma boyutunda hem de ÇYEZE konusunu ilgili derslerde ele alarak çalışmalara katkı sunabilecektir. Görüşmeler sırasında toplumu güçlendirme gibi bir isimle multi-disipliner bir

master programı oluşturulması önerilmiştir. Bununla ilgili bir öneri de toplumsal cinsiyet odaklı toplumla çalışma konusunda bir sertifika programı geliştirilmesi şeklindedir.

Görüşmelerde, çocukların adalete erişimi konusuna değinilmesi ve bu konuda çalışma yapılması önerilmiştir. Materyal listesinde bu konu hakkında çeşitli örgütler ve ağlar tarafından hazırlanmış rapor ve rehberler mevcuttur.

Uygulama Örneği

UNHCR tarafından hakim ve savcılara çocuk adalet sistemi konusunda eğitim verilmiştir.

Geliştirilecek eylem planlarında evlendirilen oğlan çocuklara yönelik faaliyetlerin de yer olması önemle üzerinde durulan bir konu olmuştur. UNHCR İstanbul ofisi ile yapılan görüşmede Göç İdaresi'nin verilerine göre İstanbul'da evlendirilmiş 5500 çocuktan 1500'ü oğlan çocuğudur.

Toplumda yaygın olan cezasızlık algısının değiştirilmesi de önemli bir husus olarak belirtilmiş, olumlu örneklerin daha görünür olması konusunda çalışma yapılması önerilmiştir.

Eylem Planlarında İl Koordinasyon Kurulları ve/veya bunun altında alt-grupların harekete geçirilmesi ve tüm eylem adımlarının ‘kanıt dayalı’ olması için ilde veri toplanması / değerlendirmesi ile

ilgili bir aktivite yer alması altı çizilen konulardan biri olmuştur.

Yapılacak çalışmalarda gençlerin desteğinin alınması ve gençlik örgütleri ile işbirliği yapılması da gelen öneriler arasındadır.

Ortak Programın Katkı Sağlayabileceği Alanlar

- Yerel eylem planlarının her il için özelleşmesi, bunun için planların özellikle uluslararası koruma ve geçici koruma statüsündeki nüfus, mevsimlik tarım işçileri, Roman topluluklar gibi hassas grupların ve özel koşulların varlığı, yoğunluğu dikkate alınarak hazırlanması önem taşımaktadır.
- Eylem planlarının eğitim ve farkındalık artırıcı faaliyetlerinin yanı sıra bireyleri, ilgili mekanizmaları ve sivil toplum örgütlerini güçlendirmeye yönelik faaliyetler içermesi, etkili bir çalışma için önemli bulunmaktadır.
- Eylem planlarının geliştirilmesi kadar uygulanması ve izlenmesi adımları da büyük önem taşımaktadır. Özellikle izleme konusunda başta kadın ve çocuk hakları alanında çalışan örgütler olmak üzere sivil toplum örgütlerinin izleme kapasitesini güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılması yararlı olacaktır.
- ÇYEZE ve ilgili konularda hayatı geçmiş yerel eylem planlarına (özellikle Nevşehir ve Samsun illerinde) ilişkin iyi uygulamaların ve öğrenilen derslerin yaygınlaştırılması konusunda bir çalışma yapmak yararlı olacaktır.
- ÇYEZE; kadın çocuk, ergen, sağlık, sosyal hizmet, adalet, göç vb. konuları yatay kesen bir sorundur. Hazırlanmış eylem planlarının her birinin bu sorunun farklı bir boyutuna odaklandığı görülmektedir. Geliştirilecek yerel eylem planlarının ilgili tüm alanları kapsayacak bütüncül bir bakış açısı ile geliştirilmesi son derece önemlidir. Bu hem koordinasyon, hem de zaman ve kaynakların etkin kullanımı bakımından önemli görülmektedir.
- KSGM tarafından yürütülen “Aile içi Şiddetle Mücadele” Projesi kapsamında 26 ilde geliştirilen ve uygulamaya konan eylem planları kapsamında erken yaşta evliliklere yönelik yürütülen çalışmalar hakkında Valiliklerden bilgi alınması yararlı olacaktır.

- Eylem planlarının uygulanmasının koordinasyonu önemli bir konu olup bu çalışmalar daha çok Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon İzleme ve Değerlendirme Komisyonları tarafından yürütülmektedir. Konu ile ilgili olan bir diğer kurul ise kısa adıyla Çocuk Koruma Kanunu İl Koordinasyon Kuruludur. Her iki komisyonun etkin çalışması, güçlendirilmesi ve birbiri ile ilişkisi konusu da program kapsamında dikkate alınabilir.
- Yerel ölçekteki çalışmalarında kilit aktörlerin başında yerel yönetimler gelmektedir. Eylem planlarında belediyelerin kilit aktörler olarak tanımlanması; planların, belediyelerin ilgili birimlerine yönelik kapasite güçlendirme çalışmalarını içermesi sağlanabilir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Muratpaşa Belediyesi gibi bu alanda çalışma yürüten belediyelerin çalışmalarının diğer illere yaygınlaştırılması gündeme alınabilir.
- ÇYEZE konusu ile ilişkili olarak toplumsal cinsiyete duyarlı veri, çocuğa/yaşa duyarlı veri, cinsiyete duyarlı bütçeleme ve çocuk dostu bütçeleme konularında başta yerel yönetimler olmak üzere ilgili tüm kuruluşların kapasitesinin güçlendirilmesi yararlı olacaktır.
- Raporun sonraki bölümlerde üzerinde önemle durulan toplum temelli çalışma modellerinin geliştirilmesi ve iyi modellerin yaygınlaştırılması bu alandaki çalışmalarla katkı sağlayacaktır.
- Hizmet sağlayıcılara yönelik standart iş akışları oluşturulması, ilgili yönergelerin hazırlanması bu konuda eğitimler verilmesi sağlanmalıdır.
- “Çocuk yaşta, erken, zorla evlilikler” kavramlarının çoğu zaman karıştırılıyor olması sebebiyle, yürütülecek çalışmalarda bu kavramların farkının net biçimde tanımlanması, her birinin önemine ayrı ayrı deşinilmesi yararlı olacaktır.
- Geliştirilecek eylem planlarında ilgili sivil toplum kuruluşlarının kapasitesinin güçlenmesini ve ÇYEZE ile mücadele çalışmalarına aktif katılımını sağlayacak eylemlere yer verilmelidir.
- SGDD ve İKGV gibi STK'ların kadın ve kız çocuklarına yönelik toplum temelli çalışmalarının incelenerek bu konuda geliştirilecek modellere kaynak oluşturulması ve yaygınlaştırılması sağlanabilir.
- Oğlan çocukların da -özellikle Roman ve uluslararası koruma ve geçici koruma altındaki çocuklar- çocuk yaşta evlendirildiklerini dikkate alan faaliyetlere yer verilmesi yararlı olacaktır.

EĞİTİM VE BİLGİLENDİRME MATERİYALLERİ

Doğrudan ÇYEZE konusunda geliştirilmiş materyal azdır. Bu konudaki en kapsamlı eğitim materyali 2017 yılında UNICEF tarafından geliştirilmiş olan “Çocuk Yaşıta Evliliklerin Önlenmesi Bilgilendirme ve Eğitim Seti”dir. Set; Temel Eğitim Programı, Hizmet Sağlayıcılar için Uygulama Rehberi, Aile ve Çocuk Seminerleri, Toplum Temelli Faaliyetler Kitabı olmak üzere 4 kitapçıkta bulunmaktadır. Bu kitapçıklarda hizmet sağlayıcıları, çocuklar ve aileler için yapılandırılmış oturumlar, etkinlikler ve bilgi notları yer almaktadır. Bu programın sunuları da bulunmaktadır.

ÇYEZE konusuna odaklanan eğitim materyalleri bir set şeklinde olabileceği gibi konuya ilişkin farkındalık ve duyarlılık yaratmaya dönük seminer, panel gibi faaliyetlerde kullanılan sunular şeklinde de olabilmektedir. UNFPA’ın çeşitli illerde KAMER Vakfı ile işbirliği halinde gerçekleştirdiği panellerde UNFPA Türkiye Ofisinden Gökhan Yıldırım kaya tarafından “Çocuk Yaşıta Evliliklerin Sağlığı ve Yaşam Kalitesine Etkileri” konusunda yaptığı sunu bunlardan biridir.

Uygulama Örneği

Harran Üniversitesi ve UNFPA’ın Mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalarında halkın katılımı temel bir ilke olarak benimsenmiş, üretilen her türlü materyalin geliştirilmesi ve hazırlanması sürecinde halkın aktif katılımı sağlanmıştır. Örneğin ÇYEZE konusunda hazırlanan radyo spotlarında çalışmaları destekleyen yerel halk yer almıştır. Özellikle kırsal alanda yapılan çalışmalarda din görevlilerinin desteğinin alınmasının son derece önemli olduğu ifade edilmiştir.

Harran Üniversitesi tarafından mevsimlik tarım işçileri ile yapılan çalışmalar kapsamında camilerde önce bulaşıcı hastalıklar konusunda eğitim verilmeye başlandığı, daha sonra ÇYEZE gibi konulara degeinilebildiği belirtilmiştir.

UNFPA Türkiye Ofisi genç dostu sağlık hizmet modeli ve eğitim materyali, adólesan sağlığını geliştirme programı, cinsel sağlık ve üreme sağlığı araştırması, savunuculuğu çalışmaları bu alana önemli katkılar sağlamıştır.

ÇYEZE konusunun daha çok kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, çocuk ihmali ve istismarı, toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk koruma, ergen sağlığı, ergen gebeliği, üreme sağlığı ve cinsel sağlık, kadının güçlenmesi, göç, insan ticareti, tarım işçilerinin sağlık sorunları, halk sağlığı konularında yapılan eğitim çalışmalarında kısaca **değinilen** bir konu olduğu görülmektedir.

ÇYEZE konusundaki materyallerin tek boyutlu olarak ele alınmasına ilişkin eleştiriler BM kuruluşları için de geçerli olmuştur. Geribildirimler, BM ajansları tarafından bu konudaki hazırlanacak eğitim materyallerinin; kadın, çocuk, göç, sağlık, toplumsal cinsiyet, insan ticareti gibi konunun farklı boyutlarını içermesi, soruna tüm açılarından bakılması gerektiği yönünde olmuştur.

ÇYEZE'nin çok boyutlu bir sorun olması sebebiyle, sadece ÇYEZE değil, bununla ilişkili konularda çalışma yapılması gerektiği belirtilmiştir. Tarama sürecinde tespit edilen, ÇYEZE ile ilişkili konular şöyledir:

- Çocuk yaşta, erken, zorla evlilik kavramları
- Toplumsal cinsiyet
- Kadının insan hakları
- Ayrımcılık (cinsiyete dayalı ayrımcılık, yaşı ayrımcılığı vb)

- Çocuk hakları
- Çocuk koruma
- Çocuğa yönelik şiddet
- Çocuğun yüksek yararı
- Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet
- Çocuğun istismarı, çocuğun cinsel istismarı
- Çocuk yaşta evliliklerin fiziksel sağlığa ve ruh sağlığına etkileri
- Cinsel sağlık ve üreme sağlığı
- Ergen sağlığı; adölesan gebeliği
- Anne ölümleri
- Çocuk yaşta evliliklerin bireye-aileye-topluma etkileri
- Çocuklar-kadınlar ve çocuk yaşta evlilikler ile ilgili uluslararası ve ulusal mevzuat (mülteci hukuku dahil)
- İlgili kurum ve kuruluşlar, başvuru sürecine ilişkin bilgiler
- ÇYEZE ve hassas gruplar arasındaki ilişki (mülteci, mevsimlik tarım işçisi, Roman, engelli, LGBTİ)
- ÇYEZE konusunda doğru bilinen yanlışlar ve gerçekler
- Kadının güçlenmesi
- Babalık, baba-çocuk ilişkisi
- Toplumsal cinsiyet çalışmalarına erkeklerin katılımı
- Kız çocukların kaliteli ve kapsayıcı eğitime erişimi ve devamı

- Toplum temelli çalışma
- Katılım (kadın, çocuk, genç)
- Mağdur hakları
- Çocuğa/kadına yönelik şiddetin izlenmesi
- Hizmet sağlayıcıların ÇYEZE konusunda görev ve sorumlulukları
- Çocuk/kadın merkezlerinin işleyışı
- Acil yardım / destek hatlarının işleyışı
- Şiddete uğramış kadınlarla, çocuklarla görüşme ilkeleri
- Cinsel istismara uğramış çocuklarla görüşme
- Travma
- Tükenme
- Acil durumlarda ve afet durumlarında toplumsal cinsiyet temelli çalışma
- Vaka tespiti (erken risk tespiti)
- Vaka yönetimi (vaka planlama, vaka değerlendirme, sevk/ yönlendirme, vaka izleme, vaka sonlandırma, vaka yönetimi kontrol listesi dahil olmak üzere)
- İş akışları
- Stratejik davalama
- İklim değişikliği, iklim göçleri, iklim değişikliğine uyum çalışmaları
- Yoksulluk ve kalkınma

ÇYEZE ile mücadele konusunda sevindirici gelişmelerden biri, akademiminin son yıllarda bu konuya daha yakın ilgi göstermesidir. Özellikle sağlık ve sosyal bilimler alanlarında bu konuda üretilmiş materyaller, güncel bilgi ve veri sağlaması bakımından bu alanda gerçekleştirilecek eğitim içeriklerine katkı sağlayabilecek niteliktir. Bu katkı, çalışmaları yürüten akademisyenlerle yapılacak işbirliği çerçevesinde de olabilir.

Geliştirilmesi planlanan eğitim ve kapasite güçlenme programının içeriği ile ilişkili önemli noktalardan biri, içeriğin hedef grup için özelleşmiş olmasıdır.

Erkeklerde yönelik çalışmalarında ÇYEZE'nin suç olduğunun altının çizilmesinin önemli olduğu çok sayıda kişi tarafından ifade edilmiştir. Kimi görüşmeciler de bunun tek başına etkili olmayacağıını belirtmiştir.

Erkeklerde yönelik çalışmalarında kız çocukların eğitiminin önemi ve baba çocuk ilişkisinin güçlendirilmesi de altı çizilen bir konu olmuştur.

İçerik konusunda, çocukluk kadar ergenliğe degenilmesinin de önemli olduğu ifade edilmiştir. Ergenlerin çocuk değil yetişkin olarak algılandığı, bu sebeple evlenmelerinde bir sakınca olmadığı düşüncesinin yaygın olduğu ifade edilmiştir. Bu

sebeple eğitimlerde ergenlik ve yetişkinlik arasındaki ayrimın çocukluk ve yetişkinlik ayrimı kadar vurgulanmasının önemli olduğu ifade edilmiştir.

Eğitim içeriklerinde çocuk yaşta evlendirilmiş kadınlara ilişkin gerçek hikayelerden yola çıkışmasının hem toplum hem de hizmet sağlayıcılarla yönelik çalışmalar için etkili olacağı belirtilmiştir. Bu çalışma kapsamında ulaşılan araştırmaların bir bölümü kadınların anlatılarına yer vermektedir. Eğitimlerde kullanılacak "vaka" örneklerinde bu araştırmalardan yararlanılabilir.

Uygulama Örneği

IOM tarafından insan ticareti konusunda verilen eğitimlerde vaka çalışmalarında ÇYEZE konularına da yer verilmektedir.

Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın (AÇEV) eğitim programı geliştirme konusunda oturmuş bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Bir eğitim programının yaygınlaştırılması 5-6 yıllık bir sürecin sonucudur. Sırasıyla ihtiyaç bir analizi yapılmakta, iki pilot uygulama gerçekleştirilmekte, izleme ve değerlendirme yapılmakta, etki analizi yapılmakta, program daha sonra yaygınlaştırılmaktadır.

Kadınların sağlık eğitimlerine ilgisinin yüksek olduğunu altı çizilmiştir. Ancak incelenen sağlık odaklı eğitim materyallerinde çocuk yaşta ve erken yaşta evliliklerin daha çok cinsel sağlık ve üreme sağlığına etkilerine odaklanıldığı, ruh sağlığı boyutuna yeterince degenilmediği görülmektedir. Kadınlar için geliştirilecek materyallerde ÇYEZE'nin sağlık sonuçları, gerekli hallerde başvurulacak kuruluşlar, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile yetiştirmenin önemi, kız çocukların eğitimi konularına degenilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Eğitimlerde kadınlar için özellikle başvurulacak kuruluşların iletişim bilgilerini içeren farklı dillerde hazırlanmış (broşür, sticker gibi) destekleyici materyallerin bulunması da önemli görülmüştür.

Uygulama Örneği

AÇEV tarafından yürütülen tüm çalışmalarında toplumsal cinsiyet, çocuk koruma ve ayrımcılık konularına yer verilmektedir. AÇEV çalışmalarında anne-babaların mağdur-fail olarak etiketlenmeden yürütülmesine özen gösterilmektedir.

Kız çocuklarına yönelik eğitimlerde çocuk hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, temel yaşam becerileri, eğitimin önemi, kadına yönelik şiddet, geleceği planlama gibi konular önemli görülmektedir.

Uygulama Örneği

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi (ETCEP) kapsamında eğitimlerde kullanılabilecek materyaller geliştirilmiştir.

Okullarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda UNICEF'in 2018 yılında geliştirdiği bir eğitim kiti bulunmaktadır. Kitte, çeşitli dersler bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna nasıl yer verileceği açıklanmakta ve etkinlik önerileri sunulmaktadır.

AÇEV ve KAMER Vakfı'nın model anaokullarında çocuklara ve ailelere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı çalışmalar yürütülmektedir.

Oğlan çocuklara yönelik eğitimlerde ise toplumsal cinsiyet eşitliği, iletişim (aile, kız arkadaş, kız kardeş), cinsel sağlık ve üreme sağlığı, kadına yönelik şiddet, gibi konulara yer verilmesi önemli görülmektedir.

Uygulama Örneği

UNICEF tarafından 12-15, 15-18 yaş kız çocukları için 6 oturumlu, 12-15, 15-18 yaş oğlan çocukları için ise 4 oturumlu eğitim programları hazırlanmış, ve birçok ilde uygulanmaktadır. Programı uygulayan eğiticiler tek oturumlu bilgilendirme çalışmalarının yeterince etkili olmadığını; ancak bu çalışmada çocuk yaşı evlilikler konusunun çocukları güçlendiren konular içerisinde birden fazla oturumda aktarılmasının çok yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmaya ilişkin kapsamlı bir değerlendirme gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

Hizmet sağlayıcılara yönelik eğitimlerde konunun genellikle ayrı bir başlık olarak ele alınmadığı; örneğin kamu personeline yönelik eğitimlerde konunun kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, mağdur hakları gibi eğitimler içerisinde dechinildiği görülmektedir. Bu eğitimlerin genellikle projeler kapsamında yürütüldüğü, eğitici eğitimleri yapılsa bile sürekliliğin sağlanmasında sorunlar yaşandığı, konu hakkında bilgi ve deneyimi olan kamu görevlilerinin yer değişikliği veya görevden alınma gibi sebeplerle kaybedildiği görülmektedir.

Uygulama Örneği

UNFPA tarafından 2004 yılından itibaren, kolluk, sağlık görevlileri, hakim, savcı, avukat, sosyal hizmet uzmanı, diyanet personeli, Türk Silahlı Kuvvetleri personeline yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda eğitici eğitimleri ve eğitimler düzenlenmiş, eğitim materyalleri hazırlanmıştır.

UNFPA tarafından Türk Silahlı Kuvvetleri personeline yönelik eğitici eğitimleri gerçekleştirilmiş, bu eğitimlerde cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile erken yaşta evlilikler konusunda bilgi aktarılmış; bu bilgiler eğitimciler tarafından er ve erbaşlara aktarılırak çok sayıda erkeğin konu hakkında bilgilendirme sağlanmıştır.

UNICEF tarafından çocuk hakları ve çocuk koruma konularında Milli Eğitim Bakanlığı ile uzun yıllara dayanan çalışmalar yürütülmektedir.

Hizmet sağlayıcılara yönelik eğitimlerin, kişilerin bulunduğu yerde ve ilgili tüm taraflara eş zamanlı olacak şekilde verilmesinin yararlı olduğu, bir tek kurumun çalışanlarının

farkındalığının artmasının etkisinin az olduğu, ilgili kurumların tümünde kapasite geliştirmenin daha etkili olacağı belirtilmektedir. Yerelde muhtar, din görevlisi, öğretmen ve sağlık çalışanlarının kilit role sahip olduğu ifade edilmiştir.

Uygulama Örneği

UNICEF ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ortaklığında çocuk yaşta evliliklerin önlenmesine ilişkin programda 2000 kişiye ulaşılmıştır.

Hizmet sağlayıcılara sadece bilgi değil, beceri ve motivasyon da sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Eğitimlerde çocuk yaşta evlilikler konusunda yanlış bilgilere deşinilmesi gerektiği ifade edilmiştir (erken yaşta evlenmenin iyi olduğu, belli bir kültüre ya da gruba özgü olduğu gibi).

Uygulama Örneği

Harran Üniversitesi tarafından vaizlerle yürütülen bir çalışmada "izci yöntemi"nin kullanıldığı, bir kadının ya da kız çocuğunun ölümünden geriye giderek hangi alanlarda kim tarafından ne tür önlemler alınmışdı bu ölümün gerçekleşmeyeceğinin tartışıldığı belirtilmiştir.

Medyaya yansyan olumsuz haberler sebebiyle medya çalışanlarına yönelik eğitimlerin gerekli olduğu belirtilmiştir. Doğrudan ÇYEZE konusunda olmasa da toplumsal cinsiyet odaklı habercilik ve cinsel şiddet haberlerinin yazımı konusunda eğitimler verilmektedir.

Uygulama Örneği

Harran Üniversitesi tarafından medya çalışanlarına yönelik sağlık çalışmaları kapsamında anne ölüm haberi yazma konusunda eğitim verilmiştir.

ÇYEZE konusunda ağırlıklı olarak sivil toplum kuruluşları tarafından bilgilendirme çalışmaları yapıldığı; bu çalışmaların birincil hedef grubunu da kadınların ve kız çocukların oluşturduğu görülmüştür. Bunun temel sebebi olarak kadınların konuya ilgisi ve kolay ulaşılabilirlik gösterilmiştir.

Kadınlara yönelik eğitimler ağırlıklı olarak seminer, panel gibi etkinlikler kapsamında konferans salonlarında veya kadınlara hizmet veren merkezlerde gerçekleştirilmektedir. Bu konudaki temel uyarılardan biri, kısa süreli etkinlikler için kadınların bir merkezde toplanmasını etkili bir yöntem olmadığıdır. Kadınlara yönelik çalışmaların kadınların kendi

ortamlarında; hane ziyaretleri, köy ziyaretleri, tarla ziyaretleri, cami, Kur'an kursları ve okullarda verilmesinin daha etkili olacağı belirtilmiştir.

Uygulama Örneği

UNFPA Türkiye Ülke Programı kapsamında, Harran Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın işbirliği ile geliştirilen sağlık araçları programı çerçevesinde mevsimlik tarım işçileri ile tarım alanlarında bilgilendirme çalışmaları yürütülmüştür. Okuma yazma kurslarında kullanılan okuma parçalarında çocuk yaşta evlilikler konusuna yer verilmiştir.

YAKA-KOOP tarafından gerçekleştirilen bilgilendirme çalışmaları kapsamında köy ziyaretleri yapılmaktadır. Köyde çalışma yapmadan önce, özellikle muhtar ve imamların desteği alınmakta, kadınları bir yere toplamadan, bulundukları yerlere giderek çalışma yürütmektedir. Her köye en az 7-8 kez gidilmekte ve sonrasında her köyden en az 2 kadınla iletişim sürdürülmektedir. Küçük drama çalışmaları ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk yaşta evlilikler konularında farkındalık yaratılmaktadır. Okullarda

düzenlenen ÇYEZE konulu resim çalışmaları ile çocuklarda farkındalık yaratılmaktadır. YAKA-KOOP tarafından gerçekleştirilen ödüllü resim yarışması sonunda oluşturulan sergi yurt dışında da tanıtılmıştır. ÇYEZE ile ilgili davalar baro ile işbirliği halinde izlenmektedir.

İzmir Kadın Kuruluşları Birliği, çocuk yaşıta evliliklerin çok yaygın olduğu Kiraz Köyü'nde bir yıla yakın süre ilgili tüm kuruluşların desteği ile çalışma yürütmüştür. Hane ziyaretleri gerçekleştirerek bilgilendirme çalışması yapılmış, köyde kreş açılması sağlanmış, kadınların ekonomik güçlenmesi için kooperatif kurulmuş, kız çocukların eğitimine devam etmesi için kız çocuklarına burs sağlanmış, okullarda velilere yönelik eğitim çalışmaları yürütülmüştür.

Kız çocuklarına yönelik çalışmalar ise daha çok okullarda gerçekleştirilmektedir. Oğlan çocuklara yönelik programlar sınırlıdır. UNICEF tarafından 12-15 ve 15-18 ya kız ve oğlan çocuklar için geliştirilmiş program dışında bu konuda bir program bulunmamaktadır. Örgün eğitimde olmayan çocuklara belediyelerin ve diğer kuruluşların kursları aracılığı ile ulaşılabilceği belirtilmiştir.

Uygulama Örneği

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği ve Muş Kadın Çatısı Derneği'nden kadınlar, genç kadınları güçlendirmek için "Genç KİHEP" adında yapılandırılmış bir program geliştirmiştir. Okullarda 15-18 yaşlarındaki gençlerin önerileri doğrultusunda geliştirilen program, çocukların "Görsel, interaktif, sohbete dayalı, eğlenceli, anlaşılır, düşüncelerini söyleyebileceğimiz halimizi soran bir program olsun" yönündeki bekłentileri doğrultusunda hazırlanmıştır. 10 haftalık program iletişim (aile, arkadaş, hoşlandığı kişi), toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının insan hakları, çocuk hakları, Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kalındırılması Sözleşmesi (CEDAW), Anayasa, şiddet, akran zorbalığı, sağılıklı aile, sağlık, ekonomik sosyal adalet, kendini koruma (bedensel, psikolojik sağlık) kişisel güvenlik gibi konuları içermektedir. Taslak halde bulunan programın pilot çalışmalarla revize edilmesi ve yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Ancak programı hazırlayan uzmanlar, bu programın etkin bir çocuk koruma mekanizması olmadığı sürece kullanılmasını sakıncalı bulduklarını belirtmişlerdir.

2012 yılından itibaren AÇEV tarafından genç kızlar için yaşam becerileri eğitimleri düzenlenmektedir. Yaklaşık 2,5 saat süren 8 oturumda, 5 modül tamamlanmaktadır.

Uygulama Örneği

ÇYEZE konusunda Uçan Süpürge tarafından da kapsamlı ve sürekliliği olan birçok çalışma ve proje gerçekleştirilmiştir. Çeşitli illerde gerçekleştirilen seminerler, kısa filmler, araştırma raporları, çalışma ziyaretleri, afiş ve broşürler, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) ve çeşitli kamu kurumlarında toplantılar ve yayınlar ile konunun çok yönlü biçimde ele alındığı görülmektedir.

Uygulama Örneği

YAKA-KOOP tarafından yerel esnafa yönelik gerçekleştirilen eğitim çalışmaları Türkiye'nin çeşitli illerinde hızla yaygınlaşmıştır. Gelinlikçiler, kuaförler, çiçekçiler, fotoğrafçılar ve müzisyenlerle yapılan bilgilendirme çalışmaları sonucunda bu işyerlerinde evlendirilen çocuklara yönelik hiçbir hizmetin gerçekleştirilmeyeceği, işyerlerinin kapılarına asılan yazınlarda belirtilmektedir.

Eğitim ve bilgilendirme çalışmaları için erkeklerle ulaşmak bu konu özelinde de önemli bir sorundur. Gerçekleştirilen eğitim çalışmalarına erkeklerin pek katılmadığı sıkça ifade edilmiştir. Erkeklerle ulaşmak konusunda izlenecek en etkili yöntemin ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılarak çalışmaların işyeri, kahvehane, kurslarda verilmesi olduğu belirtilmiştir.

Toplum temelli çalışmalar açısından esnafın desteğinin sağlandığı çalışmalar dikkate değerdir.

Eğitimler hakkında önemli eleştirilerden biri de eğitici eğitimlerine yönelikir. Özellikle kamu görevlilerine yönelik eğitici eğitimlerine katılım kriteri genellikle uzmanlık, çalıştığı birim ve gönüllülük olmaktadır. Buna ek olarak, kadına ve çocuğa yönelik şiddet konusunda temel düzeyde bilgiye sahip olunması gereği de ifade edilmiştir.

Uygulama Örneği

Hümanist Büro, Üsküdar Emniyet Müdürlüğü ile gerçekleştirdiği kadına yönelik şiddet eğitimleri için eğitimlere katılacaklardan öncelikle çevrimiçi modülü tamamlamalarını istenmiştir. Bu şekilde hem hukuki konulara ilişkin teknik bilgi ile eğitimde zaman harcanmadığı hem de katılımcıların eğitimin amaçları konusunda daha net fikir sahibi olarak geldikleri ifade edilmiştir. Eğitimlerde mevzuat, görüşme teknikleri, risk tespiti konuları ele alınmış ve vaka örnekleri incelenmiştir.

Eğitimlerle ilgili bir başka boşluk, bu alanda kapsamlı çalışmaları yürütecek sayıda deneyimli uzman sayısının azlığıdır. Bu konuda ilgili meslek örgütleri, insan hakları örgütleri, kadın ve çocuk örgütlerinden uzman yetiştirmesine ilişkin uzun dönemli programlar geliştirilmesi gereklidir.

Uygulama Örneği

UN Women, gerçekleştireceği eğitim çalışmalarında, alanda yeni olan eğiticileri daha deneyimli uzmanlarla eşleştirerek bu alanda daha fazla eğitici yetiştirilmesine katkıda bulunacağını ifade etmiştir.

Eğitici eğitimlerinin devamında gerçekleştirilen eğitim çalışmalarının izlenmesi ve süpervizyonu konusunda da önemli bir boşluk bulunmaktadır. Eğitici eğitimi kitapçıklarında eğiticilere yönelik yönlendirici bilgilerin genel olarak verildiği görülmektedir. Uygulamada da eğitici eğitimine katılan uzmanlar tarafından verilen eğitimlere ilişkin yapılandırılmış izleme, geribildirim, destek programları sınırlıdır. Eğitici eğitimine katılan uzmanların çalışmalarını izleyen ve geribildirim veren bir süpervizyon mekanizması kurulması bu mekanizmaya ilişkin kapsamlı rehberler geliştirilmesi gereklidir.

Uygulama Örneği

AÇEV, eğitici eğitimi alan uzmanları belirli bir süre eğitimlere katılmak suretiyle izlemekte ve süpervizyon desteği sağlamaktadır.

Ortak Programın Katkı Sağlayabileceği Alanlar

- BM kuruluşları tarafından bu alanda üretilen materyallerin, BM kuruluşunun faaliyet gösterdiği tematik alanın öncelikleri dikkate alınarak ve fakat ilgili tüm alanları kapsayacak şekilde, ortak bakış açısı ile üretilmesi yararlı olacaktır.
- ÇYEZE konusuna ilişkin eğitim materyallerinin ayrı başlık altında hazırlanması kadar sağlık, sosyal hizmet, hukuk, çocuk koruma, kadına yönelik şiddet vb. alanlarda kamu kuruluşları ve STK'lar tarafından üretilen materyaller içerisinde yer alınmasının desteklenmesi de yararlı olacaktır.
- Hazırlanacak eğitim materyallerinin sadece ÇYEZE'ye odaklanması değil; imkanlar dahilinde kadınlara ve çocuklara sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi, toplum temelli çalışmaların yaygınlaştırılması, ÇYEZE konusunda sivil toplumun izleme kapasitesinin artırılması, sağlık alanında yürütülen çalışmalara çocuk hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin yerleştirilmesine katkı sağlayacak ek materyaller geliştirilmesi de yararlı olacaktır.
- ÇYEZE konusunda yerel koşulları ve dinamikleri dikkate alan toplum temelli çalışma modellerinin oluşturulması ve sivil toplum örgütlerinin desteği ile bu çalışmaların yürütülmesi yararlı olacaktır.
- Eğitim içeriklerinin ve yöntemlerinin yaş, cinsiyet, dil, hassas gruplar, hizmet sağlayıcının çalışma alanı vb. bakımından çeşitlendirilmesinin önemli olduğu görülmektedir.
- Başta eğitimler olmak üzere, yürütülen tüm çalışmalarda çocukluk kadar ergenliğe değinilmesinin; ergenliğe girmiş olmanın yetişkin olma, evlenme, çocuk doğurabilme anlamına gelmediğinin önemle vurgulanması gerektiği görülmektedir.
- Hizmet sağlayıcılara yönelik eğitimlerin, kişilerin bulunduğu yerde ve ilgili tüm taraflara eş zamanlı verilmesinin yararlı olduğu, bir tek kurumun çalışanlarının farkındalığının artmasını etkisinin az olduğu, ilgili kurumların tümünde kapasite geliştirmenin daha etkili olacağı anlaşılmaktadır. Yerelde muhtar, din görevlisi, öğretmen ve sağlık çalışanlarının kilit role sahip olduğu görülmektedir.
- Çocuk yaşta evliliklerin ruh sağlığına etkileri konusunda daha fazla bilgi üretilmesi için akademi ve bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılması gereklidir.
- Çevrimiçi, uzaktan eğitim modüller geliştirilmelidir.
- Tıp, psikoloji, sosyal hizmet, hukuk, eğitim gibi alanlardan meslek örgütleri işbirliği yaparak eğitici havuzunu genişletmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Hazırlanacak Eğitim Programları İçin Öneriler

Multi-sektörel Eğitim

- Temel eğitimler her bir ilde farklı kurumlardan gelen hizmet sağlayıcılarının ve uzmanların bir arada olduğu ortamlarda gerçekleştirilmelidir. Bu sayede ÇYEZE konusunun ilgili tüm tarafların katkısı ile tartışılması sağlanacaktır.
- Temel eğitimimin amacı tüm hizmet sağlayıcılarda ÇYEZE konusunda ortak bakış, yaklaşım ve dil geliştirmek olmalıdır.
- Eğitimlerin içeriğinde; temel kavramlar, çocukluk, ergenlik, toplumsal cinsiyet, mevcut durum, risk faktörleri, doğru bilinen yanlışlar ve gerçekler, sonuçlar (fiziksel, ruhsal, toplumsal), yasal düzenlemeler, hizmet haritalaması, ilgili kuruluşlar, önleme, mevcut devam eden çalışmalar, iyi uygulama örnekleri, modeller yer almmalıdır.
- Eğitim; çocuk koruma, toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, güçlenme, cinsel sağlık, üreme sağlığı, insan ticareti, uluslararası koruma ve geçici koruma, afet ve acil durum yönetimini içeren ortak bir Birleşmiş Milletler perspektifi ile mevcut Birleşmiş Milletler materyallerinden yararlanılarak hazırlanmalıdır.
- Yukarıdaki içerik haricinde, iş akışları, koordinasyon, çalışma planlarının ortaklaştırılması, yerel eylem planı, koordinasyon kurulları, zorluklar, müdahale noktaları ve çözüm önerileri üzerinde de durulabilir.

Rehber Eğitimleri

- Hizmet sağlayıcılara yönelik olarak hazırlanacak eğitim programı (tool kit), rehber eğitimleri olarak tasarılanmalıdır.
- ÇYEZE konusunda sağlık, sosyal hizmet, adalet, kolluk, eğitim, uluslararası koruma ve geçici koruma, yerel yönetimler, medya, sivil topluma yönelik her bir alana özgü rehberler hazırlanmalıdır.
- Rehberler için ortak bir format oluşturulmalıdır. Tüm BM ajansları bu formatta katkı sunabilir ve rehberlerini bu format çerçevesinde geliştirebilir

- Rehber eğitimleri illerde, ilgili alanın uzmanlarına yönelik sektör bazlı gerçekleştirilmelidir.
- Sektörel rehberler; alana ilgili mevzuat (uygulama yönergeleri), temel görevler, iş akışları, mekanizmalar, vaka örnekleri ve uygulamalar, alana özgü istatistikler, örnek uygulamalar/modeller, alan-spesifik iyi örnekler, rapor yazma gibi konuları içermelidir.
- Rehberlerin ve rehber eğitimlerinin konu başlıklarının, her bir alandan uzmanların dahil olacağı odak grup çalışmalarının sonuçları çerçevesinde nihai halini alması önemli görülmektedir.
- Rehberlerin ekinde, hizmet sağlayıcıların günlük iş akışlarında kullanabilecekleri, örnek formlar, iş akışı şeması, hizmet haritası ve kaynak materyaller faydalı olacaktır.

Beceri Eğitimleri

- Hizmet sağlayıcılara alana özgü beceriler kazandırabilmek amacı ile beceri eğitimleri gerçekleştirilmelidir.
- Beceri eğitimlerinin konu başlıklarının, her bir alandan uzmanların dahil olacağı odak grup çalışmalarının sonuçları çerçevesinde nihai halini alması önemli görülmektedir.
- Beceri eğitimlerinde kadın ve çocuklar ile görüşme teknikleri, vaka yönetimi, kadın/çocuğa yönelik şiddet izleme, tedbir kararı izleme, rapor yazma vb. konulara yer verilebilir.

İşbirliği ve Koordinasyonu Güçlendirme Çalışmaları

- İl eylem planları geliştirmek üzere ilgili tarafların katılımı ile ortak çalışmaların planlandığı atölyeler düzenlenmelidir. Bu sayede ÇYEZE'nin önlenmesinde rol alan tüm paydaşların il bazında bir araya getirilmesi ve birbirleriyle uyumlu hareket etmesi sağlanacaktır.
- Atölyelerde toplum temelli çalışma ve iyi uygulama örnekleri hakkında bilgi verilmelidir.
- Atölyelerde çalışmaların koordinasyonu ve izlenmesi hakkında da bilgi aktarılmalıdır.
- İllerde gerçekleştirilecek çalışmayı kolaylaştırmak için bir faaliyet havuzu oluşturulmalıdır.

Eğitimleri Destekleyici Çalışmalar

- Eğitimlere ilave olarak; Ortak Program süresince deneyim aktarım toplantıları, çalışma ziyaretleri, süpervizyon çalışmaları gerçekleştirilmelidir.
- Eğitimlerin öncesinde ve sonrasında kullanılmak üzere çevrimiçi eğitim modülleri geliştirilmelidir. Çevrimiçi modüller eğitimler öncesinde eğitimlerin etkinliğini artırmak üzere kullanılacaktır. Eğitim sonrasında kullanılacak modüller ise eğitimlerde aktarılan bilgilerin tazelenmesi ve eğitime katılma imkânı bulamayan hizmet sağlayıcılarının konu hakkında bilgilendirilmesini sağlayacaktır.
- Eğitimlerin izlenmesi ve süpervizyonuna ilişkin bir modül hazırlanmalıdır.
- STK'lara yönelik bir dizi rehber hazırlanmalı ve rehberlerle bağlantılı eğitimler gerçekleştirilmelidir.
- Toplum temelli çalışma ilke ve yöntemleri ile iyi uygulama örneklerine ilişkin bir rehber hazırlanmalıdır. Bu rehber hem hizmet sağlayıcılar hem de sivil toplum örgütlerinin kullanımına sunulmalıdır.

ÇYEZE İLERİ DÜZYEY KAPASİTE GELİŞTİRME PROGRAMI

MULTİ-SEKTÖREL EĞİTİMLER TÜM SEKTÖRLER

ÇYEZE ile ilişkili kavamlar: ÇYEZE tanımı, Yaygınlık, Sonuçları ve Maliyeti, Risk Faktörleri, Doğru Bilinen Yanlışlar ve Gerçekler, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Çocukluk ve Ergenlik. Yasal Çerçeve, Hizmet Sağlama (Önleme ve Müdahale): Genel Servis Haritalaması, Paydaşlar ve Sorumlulukları, Yönlendirme ve Bildirim Yolları, Koordinasyon Mekanizmaları, Zorluklar, En İyi Uygulamalar. (2 gün) eğitim

HEDEF GRUP Sosyal Çalışmacılar, Sağlık Çalışanları, Kolluk Personeli, Eğitim Sektoru Çalışanları, Adalet Sistemi Çalışanları, Belediye Çalışanları

ÖZELLEŞMİŞ SEKTÖREL EĞİTİMLER

SOSYAL HİZMETLER	SAĞLIK	KOLLUK KUVVETLERİ	EĞİTİM	ADALET SİSTEMİ
ÇYEZE ile ilgili istatistikler, ilgili kanunlar, hizmet protokoller, iş akışları, vaka yönetimi, iyi modeller, araçlar.	ÇYEZE ile ilgili sağlık istatistikleri, ilgili kanunlar, hizmet protokoller, iş akışları, vaka yönetimi, iyi modeller, araçlar.	ÇYEZE ile ilgili istatistikler, ilgili kanunlar, hizmet protokoller, iş akışları, vaka yönetimi, iyi uygulamalar, araçlar.	ÇYEZE ile ilgili istatistikler, ilgili kanunlar, protokoller, iş akışları, vaka yönetimi, iyi modeller, araçlar.	ÇYEZE ile ilgili istatistikler, ilgili kanunlar protokoller, iş akışları, vaka yönetimi, iyi modeller, araçlar.

MULTİ-SEKTÖREL KOORDİNASYON GÜÇLENDİRME ÇALIŞMALARI TÜM SEKTÖRLER

Koordinasyon Mekanizmaları Kurmak ve Sürdürmek, Yönlendirme Mekanizması, Eylem Planlarını Geliştirilmesi, İndikatörlerin Belirlenmesi, İzleme ve Değerlendirme

HEDEF GRUP Sosyal Çalışmacılar, Sağlık Çalışanları, Kolluk Personeli, Eğitim Sektoru Çalışanları, Adalet Sistemi Çalışanları, Belediye Çalışanları, STK çalışanları

RAPORLAR

ÇYEZE ile ilişkili en kapsamlı rapor, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun "Erken Yaşa Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına İlişkin Rapor"udur. Raporun hazırlık sürecinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve uzmanlardan görüş alınmıştır. Raporda ÇYEZE konusunda Türkiye'nin mevcut durumu, yasal düzenlemeler ve alınması gereken önlemlere ilişkin bilgi ve öneriler yer almaktadır.

Kamu kurumları tarafından konu özelinde hazırlanan raporlardan biri ASPB Aile ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne aittir. Rapor; çocuk yaşta evliliklere ilişkin güncel durum, nedenler, sonuçlar, güncel tartışmalar, uzman görüşleri ve önerileri içermektedir.

Uçan Süpürge, Aile Danışmanları Derneği gibi STK'ların çalışma raporları bulunmaktadır. KAMER Vakfının hem kadın danışma merkezine başvuran hem de hane ziyaretlerinde karşılaşılan kadınlara ilişkin raporlarında evlenme yaşı ve evlilik biçimlerine dair bilgiler yer almaktadır. Bunlar dışında ÇYEZE hakkında olmayan; ancak ÇYEZE hakkında bilgi ve verileri içeren çocuk, sağlık, adalet, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, sosyal hizmet, göç, mevsimlik tarım işçileri ile ilişkili raporlar bulunmaktadır. Ancak özellikle çocuğa yönelik şiddet odaklı raporlarda ÇYEZE

konusuna son derece az değinildiği görülmektedir.

ÇYEZE hakkında ve ÇYEZE ile ilgili raporların türleri şöyle sıralanabilir:

- Araştırma raporları
- İzleme raporları
- Medyaya yansyan haberlerin dökümü
- Proje sonuç raporları
- Çalıştay raporları
- Çalışma ziyareti raporları
- Danışma merkezlerine yapılan başvuru raporları
- STK'ların gölge raporları
- Mevcut durum analizi raporları

Programın Katkı Sağlayacağı Alanlar

- ÇYEZE ile ilişkili konularda rapor hazırlayan kuruluşlara yönelik, konunun önemi hakkında bilgilendirme çalışması yapılması, gelecek dönemde konuya ilişkin farklı alanlarda daha fazla bilgi edinilmesine katkı sağlayabilir.
- Mevcut raporlarda yer alan güncel bilgi ve veriler ile kadınların anlatıları, Ortak Program kapsamında geliştirilecek materyaller için bir girdi olabilir.
- ÇYEZE konusunda hazırlanan raporların sayısının artması, geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması konusunda bir çalışma gerçekleştirilebilir.
- ÇYEZE konusunda hazırlanan raporların ve ilgili çalışmaların yer aldığı çevrimiçi bir platform sivil toplum örgütleri işbirliği ile oluşturulabilir.

REHBERLER

ÇYEZE konusunda hazırlanmış tek rehber UNICEF'in Çocuk Yaşıta Evliliklerin Önlenmesi Bilgilendirme ve Eğitim Seti içinde bulunan hizmet sağlayıcılara yönelik uygulama rehberidir. Rehberin bölümleri: temel ilkeler, önleyici tedbirler, vaka yönetimi, alana özgü standartlar ve uygulama rehberleri, sektörler arası işbirliği ve koordinasyon, çalışan güvenliği ve iyi olma hali, izleme -değerlendirme- veri toplamadır. Rehberin ekinde kontrol listesi, şema ve formlar bulunmaktadır.

Konuya ilgili materyal listesinde yer verilen diğer rehberler ise çocuk koruma, cinsel şiddet mağduru çocukların çalışma, danışmanlık ve destek çalışmalarına ilişkin kılavuzlardır.

UNHCR İstanbul Ofisi tarafından vaka yönetimi rehberi hazırlanmaktadır. AÇSHB ve Sağlık Bakanlığından da görüş alınan rehbere son hali verildikten sonra diğer illerde uygulanacağı ve bu rehbere ek 8 broşür olacağı bildirilmiştir. Çocuk yaşta evlilikler konusunda spesifik bir form geliştirilmiştir.

Ortak Programın Katkı Sağlayabileceği Alanlar

- ÇYEZE özelinde kamu görevlilerine, uzmanlara ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik rehberlere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bunun için sektörel bazda ihtiyaç analizi çalışması yapılabilir.
- ÇYEZE ile ilişkili konularda geliştirilmiş rehberler, ÇYEZE hakkında bilgileri içerecek şekilde güncellenebilir ve yaygınlaştırılması sağlanabilir.
- ÇYEZE ve ilişkili konularda geliştirilen rehberler kapasite geliştirme çalışmalarında kullanılabilir.

AFİŞ, BROŞÜR VE FİMLER

Bu çalışma kapsamında ÇYEZE konusunda farkındalık yaratmak için hazırlanan afiş, broşür, film gibi iletişim materyalleri de incelenmiştir. Soruna dair toplumda duyarlılık yaratmaya ve bilgilendirmeye büyük katkıları olmakla beraber bu materyallerin içerisinde ve kullanılan görsellerde bazı sorunlar göze çarpmaktadır. Bu materyallerde çocukların güçlendiren, toplumu bilgilendiren ve harekete geçiren mesajlara ve bilgilere daha fazla yer verilmesine ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Doğuş Üniversitesi tarafından 2014 yılında erken yaşta evlilikler konusunda afiş tasarımları yarışması düzenlenmiş ve çok sayıda ürün ortaya konmuştur. Bunun dışında kamu, STK'lar ve BM ajansları tarafından hazırlanmış afiş ve görseller bulunmaktadır.

ÇYEZE konusunda farkındalık yaratmak için hazırlanan afişler incelemesinde bazı sorunlar göze çarpmaktadır. Bunlar:

- Afişlerin tamamına yakınında çocuklar, evlilik ile ilişkili semboller bir arada gösterilmektedir. Gelinlik, duvak, yüzük, bilezik, para, topuklu ayakkabı, kına gibi.
- Afişerde çocuklar genellikle mağdur olarak temsil edilmektedir. Ağlayan, üzgün, çaresiz, gözleri bağlanmış gibi.
- Çocuk yaşta evlilik ve ölümle ilgili semboller kullanılmaktadır. (Darağacı, kefen vb.)
- Görsellerde erkekler “canavarlaştırılmaktadır”. Sıradan insanların yapacağı bir şey olmadığı algısı yaratılmaktadır. (Asık suratlı, kızgın, karanlık adamlar.)
- Çocuklar ve erkek cinselliği ile ilişkili öğeler yan yana gelebilmekte, mesele cinsellikle ilgili bir konu gibi sunulmaktadır.
- Afişlerin çok azında görsellerle birlikte yararlı bilgiye yer verilmektedir.

- Çocukları güçlendiren, toplumun sorumluluğunu hatırlatan mesaj yok denecek kadar azdır.
- Görsellerde genellikle 18 yaş vurgusu yapılmaktadır. Bu çocuk yaşta evlilikler için önemli bir ayrıntı olmakla birlikte, evlilik için temel kriterin 18 yaş olduğu vurgusu, 18 yaş üzerindeki herkesin evliliğe uygun olduğu algısı yaratma riskini taşımaktadır. Bu durum erken yaşta ve zorla evlilikler açısından değerlendirilmelidir.

Daha fazla sayıda olduğu tahmin edilmekle birlikte ÇYEZE konusunda az sayıda broşüre ulaşılmıştır. Bu broşürlerin erken ve zorla evliliklerden çok, çocuk yaşta evliliklere odaklandığı görülmektedir. Broşürlerde yer alan bilgiler şöyledir.

- Çocuk yaşta evliliklerin tanımı
- Çocuk yaşta evliliklerin sebepleri ve sonuçları
- İlgili yasal düzenlemeler
- Başvurulacak kuruluşlar ve iletişim bilgileri
- Çocuk yaşta evlilikleri önlemek için yapılması gerekenler

UNHCR tarafından Gaziantep'te dağıtılmak üzere hazırlanan broşürlerde bunlara ek olarak Türkiye'de evlenme prosedürlerine ilişkin bilgiler

bulunmaktadır.

Harran Üniversitesi, Sağlık Bakanlığı ve UNFPA tarafından yürütülen çalışma kapsamında hazırlanan çocuk anneler broşüründe ise ergenlik dönemi özellikleri ve çocuk yaşta yapılan doğumların sonuçları hakkında bilgiler de bulunmaktadır.

Çocuk yaşta evlilikler konusunda kısa filmler, belgesel filmler ve animasyon

filmleri bulunmaktadır. Bu materyallerde ÇYEZE konusunda temel bilgilere, verilere, çocuk yaşta evlendirilmiş kadınlarla röportajlara ve uzman görüşlerine yer verilmektedir. Filmlerde toplumdaki olumsuz kabulleri yeniden üreten görüntüler kullanılabildiği görülmektedir. Broşürlerde olduğu gibi çocukların ve evlilik sembollerini bir arada sunulmaktadır.

Ortak Programın Katkı Sağlayabileceği Alanlar

- ÇYEZE konusunda ihmal edilen 18 yaş üstü erken yaşta evlilikler ve zorla evlilikler konularına yönelik materyaller üretilmesi yararlı olacaktır.
- ÇYEZE konusunda kadınlar, erkekler, kız ve oğlan çocuklara göre farklılaşan bir iletişim stratejisi geliştirilmesi gereklidir.
- Medyada konunun olumsuz temsilini azaltmaya ilişkin medya çalışanlarına yönelik toplumsal cinsiyet odaklı habercilik ve ÇYEZE konularında eğitim verilmesi yararlı olacaktır.
- Üniversitelerin iletişim fakülteleri ile işbirliği halinde ÇYEZE konusunda nitelikli materyal üretiminin artırılması sağlanabilir.
- Örnek, iyi materyallerin Arapça ve ihtiyaca göre diğer dillerde basımı sağlanabilir.
- ÇYEZE ile ilgili başarılı çalışmaların, iyi uygulamaların, güçlendirici örneklerin daha görünür olması için çalışma yapılabilir.
- Mevcut iletişim materyallerin toplumsal cinsiyet ve çocuk hakları odaklı analizi yapılabilir ve yeni materyaller bu analiz sonuçları dikkate alınarak üretilabilir.
- Çocuk gelin gibi kavramların kullanımının etkisi değerlendirilebilir.
- Dijital sosyal platformlarda kullanılmak üzere farklı hedef gruppala yönelik kısa filmler hazırlanabilir.

AKADEMİK ÇALIŞMALAR

ÇYEZE konusunda özellikle tıp, iletişim, sosyal bilimler, adli bilimler ve kapsamında akademik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların en temel katkısı güncel verilerin derlenmesi, algı ve tutuma yönelik bilgi sunması ve odak grup çalışmalarının sonuçlarının önemli bir kaynak oluşturmasıdır.

Çalışmalarda ele alınan konular söyledir:

- ÇYEZE'nin sebep ve sonuçları
- Sağlığa etkileri
- Türkiye basınındaki temsili
- Evlilik şekilleri
- Roman ailelerde nasıl algılandığı
- Risk faktörleri

- Sorunun toplumsal cinsiyetle ilişkisi
- Sorunun çocuk ihmali ve istismarı ile ilişkisi
- ÇYEZE dinamikleri
- Yargının rolü
- ÇYEZE ve travma
- ÇYEZE'nin kadınların yaşamlarına etkileri
- ÇYEZE ve kadınların güçlenmesi
- Adölesan gebelikleri
- ÇYEZE'nin önlenmesine ilişkin öneriler
- Hekimlerin ÇYEZE'ye ilişkin tutumları
- ÇYEZE konusunda ebe ve hemşirelerin sorumluluğu
- ÇYEZE'nin ruhsal etkileri

5. SONUÇ

ÇYEZE ile ilgili materyallerin değerlendirildiği bu çalışmada; Ortak Program kapsamında yürütülecek faaliyetlerde dikkat edilmesi hususlar şöyle özetlenebilir:

EYLEM PLANLARI

- Eylem planlarının her bir ilin ihtiyaç ve sorunları çerçevesinde özelleştirilmesi,
- Eylem planlarının eğitim faaliyetlerinin yanı sıra bireyleri, ilgili mekanizmaları ve sivil toplum örgütlerini güçlendirmeye yönelik faaliyetler içermesi,
- Eylem planlarının uluslararası ve geçici koruma statüsündeki bireylerin, Romanların, mevsimlik tarım işçilerinin ve LGBTİ'lerin ihtiyaçlarını dikkate alan faaliyetler içermesi,
- Eylem Planlarının etkin bir şekilde izlenmesi için Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon İzleme ve Değerlendirme Komisyonunun, Çocuk Koruma Kanunu İl Koordinasyon Kurulunun ve sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi,
- Eylem planlarında belediyelerin kilit aktörler olarak tanımlanması; planların,

belediyelerin ilgili birimlerine yönelik kapasite güçlendirme çalışmalarını içermesi,

- Eylem planlarında doğrudan ÇYEZE'e odaklanan faaliyetler ile birlikte; çocuğa duyarlı veri, cinsiyete duyarlı veri, çocuk dostu bütçeleme, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadın ve çocuğa yönelik şiddetin izlenmesi gibi faaliyetlerin de yer alması,
- Eylem planlarında toplum temelli çalışma modellerinin teşvik edilmesine ve uygulanmasına yönelik faaliyetler yer alması,
- Oğlan çocukların da -özellikle Roman ve uluslararası koruma ve geçici koruma altındaki- çocuk yaşta evlendirildiklerini dikkate alan faaliyetlere yer verilmesi,
- Sivil toplum örgütlerinin ÇYEZE'ye ilişkin çalışmalarını destekleyecek küçük hibeler erişimlerinin sağlanması, desteklenmesi.

EĞİTİM FAALİYETLERİ

- Eğitim materyallerinin konunun farklı boyutlarını içerecek şekilde bütüncül bir bakış açısıyla hazırlanması,
- Eğitimlerin bir merkezde değil, her bir ilde ilgili tüm tarafları bir araya getirmek suretiyle

- gerçekleştirilmesi, kurum ve kuruluşlar arasındaki iletişim ve işbirliğinin güçlendirilmesi,
- Eğitim materyallerinin, hizmet sağlayıcıların ihtiyaçlarına yönelik pratik bilgileri içeren rehberler olarak hazırlanması; eğitimlerin rehber eğitimleri olarak uygulanması,
 - Hizmet sağlayıcıların ihtiyaç duyduğu konularda beceri kazandırmaya yönelik eğitimler gerçekleştirilmesi; bu konuların tespiti için ilgili taraflarla odak grup çalışmaları yapılması,
 - Eğitim materyallerinde ergenlik ve ÇYEZE'ye ilişkin doğru bilinen yanlışlar konusuna yer verilmesi,
 - Eğitim içeriklerinin ve yöntemlerinin yaş, cinsiyet, dil, hassas grup, hizmet sağlayıcının alanı vb. bakımından çeşitlendirilmesi,
 - Eğitim materyallerinin çevrimiçi versiyonlarının hazırlanması; bunların eğitime katılacak kişileri önceden bilgilendirmek ve eğitime katılmayan kişilere ulaşmak için kullanılması.

İLETİŞİM MATERİYALLERİ

- İletişim materyallerinde evlilikle ilgili sembollerin, çocuk gelin gibi kavramların kullanılmaması
- İletişim materyallerinde topluma yönelik, toplumu harekete geçirecek mesajların yer olması,
- Çocukları mağdurlaştırmayan, onları güçlendiren görseller ve mesajlar kullanılması,
- ÇYEZE konusunun cinselliğe indirgenmemesi, sadece şiddet çerçevesinde ele alınması,
- Verilecek mesaj ve dil açısından hedef gruba göre çeşitlenen materyaller hazırlanması,
- Gençlerin ÇYEZE konusunda farkındalığını artırmak üzere dijital araçların, platformların aktif kullanılması.

Görüşülen Kuruluşlar Listesi

	KURULUŞ
1	AÇEV
2	Adalet Bakanlığı Mağdur Hakları Dairesi
3	Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
4	Bilgi Üniversitesi
5	Care International
6	Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
7	Etlik Zübeyde Hanım Kadın Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi
8	GEN_DER/Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Kolektifi, Uçan Süpürge
9	Hayata Destek Derneği
10	Hümanist Büro
11	IOM
12	İKGV
13	İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı
14	İzmir Kadın Kuruluşları Birliği
15	Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı
16	Aile Sağlığı Merkezleri
17	Sabancı Vakfı
18	Sağlık Bakanlığı
19	Save The Children
20	SGDD
21	Uçan Süpürge
22	UN Women
23	UNFPA
24	UNHCR
25	UNICEF
26	YAKA-KOOP

ICPD25
International Conference on
Population and Development

